

ANKARA ÖZEL TEVFİK FİKRET OKULLARI
PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK SERVİSİ
Anne-Baba Bilgi Broşürleri

10-11 YAŞ ÇOCUĞUNUN GELİŞİMİ
VE
ANNE-BABA DESTEĞİ

Değerli Anne ve Babalar,

Bilindiği gibi insan hayatı bebeklik, çocukluk, ergenlik, gençlik, yetişkinlik, yaşlılık gibi bazı dönemlere ayrılmıştır. Bu dönemler, farklı kaynaklarda yeni doğan, ilk çocukluk, son çocukluk, ön ergenlik dönemi gibi adlarla kendi içlerinde de ayrılabilir. 4.-5. sınıftaki bir öğrenci 10–11 yaşlarındadır ve bu yaşlar kızlarda 6–11, erkeklerde 6–13 yaşları içeren son çocukluk dönemine rast gelmektedir. Bu broşür 10–11 yaşlarındaki çocuğunuzun gelişim özelliklerine ve bu dönemde anne-baba olarak çocuğunuzun gelişimini nasıl destekleyebileceğinize yönelik hazırlanmıştır.

10–11 YAŞTA GELİŞİM

Genel özellikler: 10–11 yaşlar; düzenli, huzurlu ve elde edilen bilgilerin içselleştirildiği, toplandığı ve dengelendiği bir ara evredir, gelecekteki ergenlik döneminin gerilim ve huzursuzlukları henüz söz konusu değildir. Bu yaş, gerilimin dengelendiği altın bir çağdır.

10 yaşındaki bir çocuğun olgunluğunu 9 yaşındaki bir çocuğun olgunluğuyla karşılaştırsak, 10 yaş çocuğunun 9 yaşındakinden yalnız bedence daha büyük, daha güçlü değil, aynı zamanda tüm bedensel ve ruhsal sistemlerin dinamiği ve olgunluğu açısından da daha gelişmiş olduğunu görürüz. İlgileri, 9 yaş çocuğuna göre daha çeşitlidir, çok çabuk değişebilir ve farklı konulara yöneliktir.

Bu yaş çocuğunun sağlık durumu genellikle iyidir. Önceleri çok hastalananların sağlık durumu bu yaşta düzelmiştir. Daha önce var olan karın ağrısı, baş ağrısı, baş dönmesi, kol ve bacak ağrıları gibi bedensel yakınmaların çoğu azalır ya da kaybolur.

Kızlar genellikle erkeklerle aynı boylardadır; ama daha hızlı büyürler. Kızlarda yağ birikimi, erkeklerde kas gücü artmaya başlar.

Günlük gereksinimler: Daha önce az yemek yiyen çocuklar bu yaşlarda daha çok yemek yemeye başlayabilirler. Bu konuda dengeli ve sağlıklı beslenme kuralları çocuğa açıklanmalı, ev yemekleri yemesine özen gösterilmeli ve fast food alışkanlığının zararları, obezite gibi hastalıklar konusunda çocuk bilinçlendirilmelidir.

Bu yaşlarda çocuklar, uyku saati konusunda kurallara uymak istemeyebilirler. Yatağa girme saatini geciktirmeye çalışabilir, kendisiyle ilgili sorunları düşünüp hayaller kurabilirler. Bu konuda en sağlıklı yönlendirme yatmadan önce ılık bir duş almasını, bir bardak süt içmesini ve yatakta biraz kitap okumasını önermektir. Gün içinde geçirdiği yaşantıları, arkadaşlarıyla yaşadığı sorunları düşünmesi de normal ve sağlıklı bir durumdur. Okulda ya da evde ders çalışırken bunları düşünüp hayaller kurarak dikkatinin dağılmasındansa bunu uykudan önceye ertelemesi önerilmektedir.

Duygusal yaşam: Bu yaşlardaki çocuk, açık sözlü, tarafsız, kolay anlaşılır ve çocuksudur. Genellikle sorunlar üzerinde fazla durmaz, bir denge içindedir. Bazı korkuları vardır; ama 9 yaşında olduğundan daha az tedirgin ve huzursuzdur. Ender olarak ağlar, zaman zaman “gerçekten mutlu olduğunu” söyler. Duygusal patlamaları sık değildir, olduğunda da şiddetli ve anidir ancak çabuk geçer.

Sosyal gelişim: Çocuğun sosyal ilişkilerinde öğretmeni, arkadaşları ve özellikle annesiyle kurduğu yakın ilişkiler ön plana geçer. Onlarla olan ilişkileri diğer ilişkilerini de etkiler. Evde anne-babalarının yanında, yakınında buldukları zaman kendilerini çok güçlü hissederler. Uğraşlarının çoğu “amaçsızmış” gibi görünse de onlar bunları kendi mantık yapılarına

göre insanlarla ilişkilerinde uyumu ve bu ilişkileri olgunlaştırmayı amaçlayarak yaparlar.

10 yaşındaki çocuk 9 yaşındaki çocuktan daha çok ailesine bağlıdır ve sever. Ailesiyle birlikte bir şeyler yapmaktan hoşlanır.

Bu yaşlarda çocuğun annesi ile arasında doğrudan, sorunsuz, dürüst ve güven dolu bir ilişkisi vardır. Çocuk tüm kalbi ve içtenliğiyle bu ilişkiye kendini kaptırır ve kabullenir. Anne ona göre kusursuzdur. Kız çocuklarının anneyi zaman zaman eleştirmesi doğaldır. Kız çocuğu ileride annesi gibi bir kadın olmak ister; ancak annesini kendi duygusal ihtiyaçları doğrultusunda biçimlendirmek isteyebilir. Bunun için annesine bazen kızabilir, eleştiriler getirebilir. Amacı annesinin ona kendi mantığına iyi bir örnek teşkil etmesidir.

Genellikle her iki cins de babayla iyi geçinir ve onunla birlikte olmaktan zevk alır. Kızlar babayı sever, sayar ve yüceltirler. Baba onlar için yol gösterici bir ışıktır. Erkekler babayı özdeşim modeli olarak alırlar. Babayla ortak zevkleri paylaşmak, birlikte etkinlikler yapmak ve bunu başkalarıyla paylaşmak onu gururlandırır.

ANNE-BABA DESTEĞİ

Gelişim dönemi düşünüldüğünde bu yaşlardaki çocuklarla ilişkileri yönlendirmek anne-baba için zor olmayacaktır. Başta da belirtildiği gibi bu yaşlar gerilimin dengelendiği altın bir çağdır; ancak çocuğun çevresindeki arkadaşlarından, medya ve kitle iletişim araçlarından ve ailesinden bu yaşlarda gördüğü örnekler onun bu dengeyi korumasını zorlaştırabilir. Bu nedenle anne-baba tutumları her dönemde olduğu gibi bu dönemde de önem kazanmaktadır.

Yapılan araştırmalar, Türkiye'de öğrencilerin yüzde 35'inin haftada en az bir kez şiddet içeren söz ve hakarete uğradığını, okulda şiddetin

tetikleyicileri arasında da, evde çok otoriter ana-baba tutumu olmasının birinci neden olduğunu göstermektedir. Çocuklarda saldırgan, kontrolsüz, korkusuz davranışlar ve kurallara uymama, nedenli nedensiz öfke nöbetleri, sosyal aktivitede yetersizlik, şiddet içeren televizyon programları ve oyunları tercih etme gibi şiddet eğilimi gösteren özellikler, sert fiziksel cezalar uygulanması, anne baba çatışması, aile içinde sevgi bağı olmaması ile artırmaktadır.

Elbette her anne-baba davranışlarını çocuğunun iyiliği doğrultusunda yönlendirir. Çocuğa kurallar getirmek, sınırlar koymak çocuk için daima uygulanması gereken tutumlardır; ancak kuralları koymada, sınırları çizmede zaman zaman hatalı uygulamalar yapılabilmektedir. Bunlar;

- Bağırmak, emretmek, alay ve iğnelemeyi kontrol aracı olarak kullanmak, küçük düşürmek,
- Tehditler (dayak, yalnızlık),
- Sık cezalandırma, itme, kıyas,
- Başarısızlıklarda ceza vermek,
- Hata yapınca özür dilememek,
- Birey olarak görmemek,
- Tutarsızlık,
- Şartlı sevgi olarak sıralanabilir.

Çocukların davranışları bazen aileyi çileden çıkarabilir ve anne-babanın kendini kontrol etme sorumluluğu ciddi bir sınavdan geçebilir. Kontrolünü kaybeden anne-babalar aslında kontrolü bir anlamda çocuğun eline vermiş olurlar. Böyle bir ailede çocuklar, anne-babayı neyle kızdırabileceklerini bilirler ve aile içinde başka güçleri olmadığı için de özgüvenlerini tehlikede hissettiklerinde bu durumu başvuracakları bir silah

olarak kullanabilirler. Ayrıca geleneksel disiplin uygulamalarına baktığımızda bir insanın diğerini açıkça kontrol altına almaya çalışmasının çatışmaya yol açtığını görürüz. Bunun yerine çocuğu kendi sorumluluklarını alacak şekilde eğitmek anne-babanın sorumluluğudur.

Anne-babalar genellikle çocuğa hangi davranışları yapmamaları gerektiğini söyler. Bunun yanında çocuğa, hangi davranışın yapılmasının uygun olacağı da anlatılmalıdır. Bu durumda çocuk neyi yapıp neyi yapmaması gerektiğini bilerek kendisini daha rahat hisseder ve sınırlarını anlar.

Çocukta özdenetim ve sorumluluk duygusunu geliştirmek için:

- Yaptırımlar olumlu biçimde uygulanmalı, kişilik meselesi yapılmamalı, korkutulmamalı,
- Anne baba olarak sözünde durulmalı,
- Performanstan çok çaba yüreklendirilmeli,
- Çocuk nasıl bir sorumsuzluk yaptığını ve kendisinden ne beklendiğini kesin olarak bilmeli,
- “Önceden kestirilebilir ”olunmalı (Belirli davranışlar karşısında çocuğun hangi tepkiyle karşı karşıya kalacağını bilmesi),
- Anne ile baba farklı strateji uyguluyorsa sistemdeki zayıflıktan dolayı çocuk küçük kaçamaklar yapabilir; ortak tutumlar gösterilmeli,
- Ailedeki tüm çocuklara aynı sistem uygulanmalı (Küçümşenen çocuklar kırgınlık ve reddedilme duygularını isyan yoluyla ifade ederler),
- Durumlar karşısında yer ve zamanlama konusunda tutarlı olunmalı (Sorumlu ya da sorumsuz davranış nerede ortaya çıkarsa çıksın aynı tepki verilmeli. Herkesin huzurunu kaçırmak korkusuyla dışarıda farklı davranılmamalı),

- Çocuk zor, işbirliğini reddeden ve ya saldırgan davranışlar ortaya koyuyorsa sakın ama olumlu bir kararlılık içinde olunmalı (Aile soğukkanlı ve mutlak bir sükûnet içinde olursa çocuk otokontrolü daha çabuk öğrenecektir. Çocuk sakinleşince bu davranışın ona hiçbir şey kazandırmayacağı anlatılabilir),
- Çocuğa istediği şeyi nasıl talep etmesi gerektiği öğretilmeli,
- Tüm ihtiyaçlarının da hemen yerine getirilemeyeceği belirtilmeli,
- Çocuk olumsuz davranışta ısrar ettiği ve patlama noktasına gelindiğinde bile kontrol kaybedilmemelidir (Çocuğun yanından ayrılmak ya da hareketsiz kalmak en iyisidir. Kontrolünü kaybetmiş bir çocuk duygusal olduğu için sözcükler yarsızdır. Davranışına tepki almayan çocuk bu durumdan vazgeçer).

Çocuklar okul başarısı konusunda da doğru yönlendirilmelidirler. Anne ve babaların yüksek başarı beklentisi, hatalarını düzeltmesi için onu sürekli eleştirmesi, yargılayıcı ve olumsuz sıfatlar (tembel, düzensiz, asi vb.) kullanması çocuğun kendine olan güvenini zedeler ve iletişimsizlik problemi yaşanmasına neden olur.

Kendine güven, sınavlardaki başarıyı çok büyük ölçüde etkilemektedir. Çocuk, başarı için gerekli güven duygusunu anne ve babası tarafından desteklenerek, değer verildiğini, önemsendiğini ve en önemlisi kendine inanıldığını hissederek kazanır.

Çocuğun kapasitesi çok iyi gözlemlenmeli ve ondan yapabileceğinden fazlası beklenmemelidir. Önemli olan çocuğun ilgi yetenek ve zekâsının düşük ya da yüksek olması değil, var olan kapasitesini nasıl ve ne şekilde kullandığıdır.

Okulda sınav kaygısı yaşayan çocukların bu kaygıyı yaşamasının üç temel nedeni vardır. Bunlardan biri sınava yeterince çalışmadığı

düşüncesine kapılmasıdır (Genellikle bu doğru bir düşüncedir ve kendini yeterince tanımayıp kendi öğrenmelerini kolaylaştıracak öğrenme stratejilerini kullanmamasından kaynaklanır). Bir diğeri çocuğun kendisinden beklentileridir. Bu, üçüncü neden olan anne-babasının aşırı başarı beklentileriyle yakından ilgilidir. Evde çocuğa hep daha iyisini yapabileceği söyleniyor ve çocuk aldığı notlarla bir türlü ailesini memnun edemiyorsa bir süre sonra kendisi de bu beklentiye sahip olur; ancak bu durum onda sınav kaygısına neden olacağından başarılı olamayabilir. Böylece çocuk bir kısır döngüye girer. Anne ya da babanın çocuğun aldığı not karşısında sadece “İyi; ama daha iyi olabilirdi” diye tepki vermesi ya da sınıfta alınan diğer notları sorması ve karşılaştırma yapması bile bazı çocuklarda “ailenin beklentilerini karşılayamama” duygusu yaratabilmektedir.

Bilindiği gibi 2005–2006 öğretim yılından beri uygulanan “Yapılandırmacı Eğitim Yaklaşımı” doğrultusunda ölçme-değerlendirme sisteminde de değişiklikler olmuştur. Buna göre çocuğun sınav notları kadar performans ödevlerinden ve ders için katılımından aldığı puanlar, yani sonuç kadar süreç de değerlidir. Oysa anne ve babalar çoğunlukla sadece sınav puanlarını değerlendirmekte ve o dersten çocuğunun başarılı ya da başarısız olduğuna kanaat getirmektedir.

Öğrenme, çocuğun önceden edinmiş olduğu bilgilerden, tutumlardan, inançlardan, içinde yaşadığı toplumsal ve kültürel çevrenin değerlerinden etkilenir. Çocuğun zihni, bir anlamda, önceden edinilmiş tüm bu bilgileri, tutumları, inançları ve değerleri dış dünyadan algıladığı nesne, olay, olgu ve kavramları yorumlamada bir süzgeç gibi kullanmaktadır. Çocuğun bilgileri daha kalıcı olarak öğrenmesi için ona mümkün olduğunca bilgiyle karşılaşma fırsatı verilmeli ve bu bilgileri

ezberlemek yerine içselleştirmesinin sağlanmasına çalışılmalıdır. Baskı içeren tutumlarla da çocuk sadece “-mış gibi” yapmaya yönelir. Çalışıyormuş, araştırıyormuş, öğreniyormuş gibi yapar. Okulda öğretmenler çocuğun öğrenmesi için gerekli düzenlemeleri yaparlar, sınıf içinde konuları işlerken bazı yöntemler kullanarak ve evde yapılması gereken çalışmaları ödev olarak vererek öğrenme yaşantılarını düzenlerler. Anne ve babaların yapması gereken, çocuğun öğretmenin beklediğinden daha fazla çalışmasını istemek değil, sadece çocuğun çalışma ve araştırmalarını belirli bir düzen içinde ve planlı yapmasını sağlamak, öğrendikleri ya da öğrenecekleri konusunda onunla konuşmak, çocuğun yorumlarını dinlemek, düşüncelerini paylaşmak ve öğrendiklerini kullanabileceği uygun ortam ve yaşantılar düzenlemek olmalıdır.

Sayın velilerimiz, çocuklarımızın daha mutlu, özgüvenli ve dolayısıyla daha başarılı olabilmeleri sözü edilen bu yaşantılarla mümkün olabilecektir. Çocuklarımıza koşulsuz sevgi verebilmek, onları dinlemek ve anlamaya çalışmak, her şeyden önemlisi onlara güvenmek bizim sorumluluğumuz. Biz bu sorumluluklarımızı yerine getirdikten sonra onlar biz beklemeden başarılı olacaklar, biz istemeden güvenimizi kazanacaklardır.

Teřekkür ederiz.

Ankara Özel Tevfik Fikret İlkokulu

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi